പതിനാലാം കേരള നിയമസഭ
ഒൻപതാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്ര ചിഹ്നമിടാത്ത ചോദ്യം നം. 976

25-01-2018 ലെ മറുപടി

വരൾച്ച നേരിടാൻ കിയോസ്കുകൾ

	ചോദ്യം		മറുപടി
	ശ്രീ.വി.അബ്ദുറഹിമാൻ		മാത്യു.ടി.തോമസ് (ജലവിഭവ വകുപ്പുമന്ത്രി)
(എ)	വരാൻപോകുന്ന വേനലിനെ നേരിടുന്നതിന് എന്തൊക്കെ പദ്ധതികളാണ് നടപ്പിലാക്കാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതെന്ന് വ്യക്തമാക്കുമോ;	(എ)	വരാൻപോകുന്ന വേനലിനെ നേരിടുന്നതിന് ജലസേചന വകുപ്പ് ഓരോ പ്രദേശത്തെയും ജലലഭ്യത കണക്കാക്കി, നീർത്തടാടിസ്ഥാനത്തിൽ ശാസ്ത്രീയമായി ജലവിഭവ പരിപാലന പദ്ധതി തയ്യാറാക്കുന്നതിനുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഹരിതകേരളം മിഷന്റെ ഉപമിഷനായ മണ്ണ്-ജലസംരക്ഷണത്തിന്റെ (ജലസമൃദ്ധി) ഭാഗമായി ആരംഭിച്ചു. കുളങ്ങളുടെ പുനരുദ്ധാരണം, തോടുകളുടെ സംരക്ഷണം, ചെറുതടയണകൾ/വിസിബി റെഗുലേറ്റർ കം ബ്രിഡ്ജ് എന്നിവ സാമ്പത്തിക ലഭ്യതയനുസരിച്ച് നിർവ്വഹിച്ചു വരുന്നു. ഷട്ടറുകൾ നശിച്ചുപോയ തടയണകളിൽ അവ പുന:സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടിയും സ്വീകരിച്ചു വരുന്നു. ഉപ്പുവെള്ളം കയറുന്നത് തടയുന്നതിനായി ഓരുമുട്ടുകളുടെ നിർമ്മാണവും ഏറ്റെടുത്തിട്ടുണ്ട്. ഈ പ്രവൃത്തികളിലൂടെ ജലലഭ്യത വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിന് സാധ്യമാകും. അതു വഴി വേനലിനെ ഒരു പരിധി വരെ നേരിടുന്നതിന് കഴിയും. കേരള ജല അതോറിറ്റിയുടെ ഓരോ കുടിവെള്ള സ്രോതസ്സും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം വിലയിരുത്തി ജലസുരക്ഷ, മാർഗ്ഗങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുവാനുള്ള പദ്ധതികൾ

			അംഗീകാരത്തിനായി സമർപ്പിക്കുവാനും ഉപരിതല ജലസ്രോതസ്സുകളിൽ ജലലഭ്യത ഉറപ്പ് വരുത്തുവാനുള്ള മുൻകരുതൽ നടപടികളുടെ ഭാഗമായി ആവശ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ തടയണകൾ നിർമ്മിക്കുവാനും നിർദ്ദേശം നൽകിക്കഴിഞ്ഞു. കുടിവെള്ള മേഖലയിലെ വരൾച്ചാ ദുരിതാശ്വാസ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഈ ബഡ്ജറ്റിൽ 30.55 കോടി രൂപ വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽ നിന്നും തിരുവനന്തപുരം ജില്ലയിലെ അരുവിക്കര അണക്കെട്ടിൽ അടിഞ്ഞുകൂടിയിരിക്കുന്ന ചെളിയും മണലും നീക്കം ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തിയ്ക്കായി 4 കോടി രൂപ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭൂജലവകുപ്പ് "ഭൂജല സംരക്ഷണവും കൃത്രിമ ഭൂജലസംപോഷണവും" പദ്ധതിയിൻ കീഴിൽ തുറന്നകിണർ, കുഴൽകിണർ എന്നിവ വഴിയുള്ള ഭൂജലസംപോഷണം ദീർഘകാലാടിസ്ഥാനത്തിൽ വരൾച്ചയെ പ്രതിരോധിക്കുന്നതിന് നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. കുഴൽകിണർ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള 14 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികൾക്കും, 19 കുഴൽകിണർ നിർമ്മാണത്തിനുമുള്ള സാങ്കേതികാനുമതി വിവിധ ജില്ലകൾക്ക് നൽകിയിട്ടുണ്ട്. 1300 കുഴൽക്കിണർ കൈപമ്പുകളുടെ അറ്റകുറ്റപണികളും 117 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികളുടെ നവീകരണവും ഇതുവരെ ഭൂജല വകുപ്പ് പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. 2017-18 സാമ്പത്തികവർഷം കൃത്രിമഭൂജല സംപോഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി 157 ലക്ഷം രൂപ ബഡ്ജറ്റിൽ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ തുക ഉപയോഗിച്ച് 105 ഓളം തുറന്നകിണർ വഴിയുള്ള കൃത്രിമഭൂജല സംപോഷണം പദ്ധതികൾക്കും 3 കുഴൽക്കിണർ റീചാർജ്ജ് പദ്ധതികൾക്കുമുള്ള

			സാങ്കേതികാനുമതി വിവിധ ജില്ലകൾക്ക് നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ഇതിൽ ഇരുപതോളം തുറന്നകിണർ വഴിയുള്ള ഭൂജല സംപോഷണ പ്രവൃത്തികളും 18 പുനരുദ്ധാരണ പ്രവൃത്തികളും പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. വരൾച്ചയെ നേരിടുന്നതിനായി ജലനിധി ആകെ 242 പദ്ധതികളിലായി 33,043 കുടുംബങ്ങൾക്ക് 2018 ലെ വരൾച്ചാ കാലഘട്ടത്തിൽ കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കുവാൻ ജലനിധി ലക്ഷ്യമിടുന്നു. കൂടാതെ ഭൂജല സംരക്ഷണവും പരിപോഷണവും വഴി തടയണകൾ, ജലസ്രോതസ്സ് സംരക്ഷണം എന്നിവ വഴി നിലവിലുള്ള പദ്ധതികളിലെ സ്രോതസ്സുകളെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും, ജലസ്രോതസ്സുകൾ വറ്റുന്ന ഗ്രാമ പഞ്ചായത്തുകളിൽ ജലലഭ്യതയുള്ള ബോർവെൽ സാധ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഭൂഗർഭജലം പ്രയോജനപ്പെടുത്താനും ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഇതിനു പുറമെ ബോധവൽക്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളിലൂടെ ജലസംരക്ഷണവും ജലവിനിയോഗം നിയന്ത്രിച്ച് വരൾച്ചയെ നേരിടുന്നതിനുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു.
(ബി)	നിലവിലുള്ള കിയോസ്കുകൾ പലതും പൂർണ്ണ തോതിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കാൻ കഴിയാത്തത് ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ;	(ബി)	ഇല്ല.
(സി)	കഴിഞ്ഞ തവണ സ്വീകരിച്ച മുൻകരുതലുകൾ എന്തെല്ലാമായിരുന്നുവെന്നും ഇത്തവണയും പിൻതുടരാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നതും വിജയം വരിച്ചതുമായ നടപടികൾ എന്തൊക്കെയാണെന്നും വ്യക്തമാക്കുമോ?	(സി)	കുളങ്ങൾ വറ്റിക്കാതെ തന്നെ മാലിന്യം നീക്കം ചെയ്യുക, തടയണകൾ/റെഗുലേറ്ററുകൾ എന്നിവ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി ജലം സംരക്ഷിക്കുക, ഡാമുകളിലെ ഷട്ടറുകൾ തുറക്കുന്നത് ക്രമീകരിക്കുക, കനാലുകളിൽ കൂടിയുള്ള നീരൊഴുക്ക് സുഗമമാക്കി ജലനഷ്ടം കുറച്ച് കാർഷികാവശ്യത്തിന് ജലമെത്തിക്കുക തുടങ്ങിയ

			പ്രവർത്തനങ്ങൾ ജലസേചന വകുപ്പ് മുൻവർഷത്തിൽ സ്വീകരിച്ചിരുന്നു. കുളങ്ങളുടെ നവീകരണവും സംഭരണശേഷി വർദ്ധിപ്പിക്കലും, ഉപ്പുവെള്ളക്കയറ്റം തടയുന്നതിനുള്ള ഓരുമുട്ടുകളുടെ നിർമ്മാണം, വി.സി.ബി.കളിലെ കേടായ ഷട്ടറുകൾ മാറ്റി സ്ഥാപിച്ച് ജലം സംഭരിക്കുക തുടങ്ങിയ പ്രവൃത്തികൾ പിന്തുടരുന്നതിന് ഉദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ട്. കേരള ജല അതോറിറ്റിയുടെ വിവിധ പദ്ധതികളുടെ സ്രോതസ്സായിട്ടുള്ള നദികൾ, അണക്കെട്ടുകൾ, കിണറുകൾ എന്നിവയിലെ ജലദൗർലഭ്യത്തിനുള്ള സാധ്യത പരിഗണിച്ച് വേണ്ട സംരക്ഷണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുക എന്നതാണ് പ്രധാന മുൻകരുതൽ. ഇതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ 2016 സെപ്റ്റംബർ മാസം തന്നെ ജലസംരക്ഷണത്തിനും ജലലഭ്യത ഉറപ്പ് വരുത്തുന്നതിനുമായ നടപടികൾ കൈക്കൊള്ളുവാൻ ജല അതോറിറ്റി ഉദ്യോഗസ്ഥരോട് നിർദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. സ്രോതസ്സുകളിൽ നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന ജലം പരമാവധി സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും ജലത്തിന്റെ അളവ് കുറയുമ്പോഴുള്ള ഓരു ജലത്തിന്റെ കടന്നുകയറ്റം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനായി 2017 മാർച്ച് മാസത്തിനു മുൻപു തന്നെ 40 തടയണകൾ നിർമ്മിച്ചതിനാലാണ് വേനൽ രൂക്ഷമായ മാർച്ച്, ഏപ്രിൽ, മെയ് മാസങ്ങളിൽ പോലും മിക്ക കുടിവെള്ള പദ്ധതികളിലും പരിമിതമായ അളവിലാണെങ്കിലും ജലലഭ്യതയുണ്ടായിരുന്നത്. കൂടാതെ മഴയുടെ കുറവ് കാരണം അണക്കെട്ടുകളിലെ ജലശേഖരത്തിലുണ്ടായ കുറവ് അണക്കെട്ടുകളെ ആശ്രയിച്ചുള്ള ജലവിതരണ പദ്ധതികളെ മഴ ലഭ്യമാകുന്ന

കാലം വരെ ബാധിക്കാതിരിക്കാൻ ഇറിഗേഷൻ വൈദ്യുതി വകുപ്പുകളുമായി സഹകരിച്ച് ജൂൺ ആദ്യവാരം വരെ കുടിവെള്ള വിതരണത്തിന് ആവശ്യമായ ജലം കരുതൽ ശേഖരമായി പരിരക്ഷിച്ച് മാത്രമേ മറ്റാവശ്യങ്ങൾക്ക് ജലം ഉപയോഗിക്കുവാൻ അനുമതി നൽകാവൂ എന്ന് ജില്ലാഭരണകൂടത്തിനോട് അഭ്യർത്ഥിച്ചിരുന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വേണ്ട കരുതൽ നിർദ്ദേശം നൽകിയതിനാൽ അണക്കെട്ടുകളെ ആശ്രയിച്ചുള്ള പ്രധാന പദ്ധതികളിലും ജലലഭ്യത വലിയ കുറവുണ്ടായില്ല.

കൂടാതെ കേരള ജല അതോറിറ്റി ജില്ലാടിസ്ഥാനത്തിൽ കൺട്രോൾ റൂമുകൾ തുറക്കുകയും, കേന്ദ്ര കാര്യാലയത്തിൽ 24x7 പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു കേന്ദ്രീകൃത കൺട്രോൾ റൂം തുറക്കുകയും ഉണ്ടായി. അതോറിറ്റി ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ഒരു Drought Management Cell ഉം ഒരു Whatsapp ഗ്രൂപ്പ് ഉം രൂപീകരിച്ചത് പ്രതിരോധ പ്രവർത്തനങ്ങളിലെ പ്രശ്നങ്ങൾ സമയബന്ധിതമായി പരിഹരിച്ച് പൊതുജനങ്ങൾക്ക് വേണ്ട സേവനം കൃത്യസമയത്ത് ലഭ്യമാക്കുന്നതിന് സഹായിച്ചു. ഇതുകൂടാതെ പൂർത്തിയാക്കുവാനുള്ള പദ്ധതികളിൽ നിന്നും വരൾച്ചാകാലത്തിനു മുൻപ് പൂർത്തിയാക്കുവാൻ കഴിയുന്ന പദ്ധതികൾ കണ്ടെത്തി പ്രത്യേകമായി അവലോകനം നടത്തി ഭാഗികമായോ പൂർണ്ണമായോ കമ്മീഷൻ ചെയ്തു പൊതുജനങ്ങൾക്ക് ജലവിതരണം സാധ്യമാക്കുവാൻ നടത്തിയ ശ്രമത്തിന്റെ ഭാഗമായി 20 ദശലക്ഷം ലിറ്ററോളം ജലം അധിക നൽകുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിലവിലെ പദ്ധതികളിൽ നിന്നും സാധ്യമായ സ്ഥലങ്ങളിലേയ്ക്കെല്ലാ

			ഇന്റർകണക്ഷൻ നൽകിയത് ജലലഭ്യത വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും വരൾച്ചയുടെ ആഘാതം കുറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. അതോറിറ്റിയുടെ വിതരണശൃംഖല വഴി ആവശ്യമായ ജലം എത്തിക്കുവാൻ സാധിക്കാത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽ ടാങ്കർ ലോറി വഴി ജലവിതരണം നടത്തുകയും വിവിധ ജലസംഭരണികളോട് ചേർന്ന് ഫില്ലിംഗ് സ്റ്റേഷനുകൾ സജ്ജമാക്കുകയും ചെയ്തു സ്രോതസ്സുകളിലെ ജലലഭ്യത പൂർണ്ണമായും കുറഞ്ഞാൽ പെട്ടെന്ന് പ്രയോജനപ്പെടുത്താവുന്ന കുളങ്ങൾ, പാറമടകൾ തുടങ്ങി ജലലഭ്യതയുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലെ ജലം താൽക്കാലിക ശുദ്ധീകരണശാലകൾ വഴി ശുദ്ധീകരിച്ച് വിതരണം ചെയ്യുവാനുള്ള കരുതൽ സംവിധാനം ഒരുക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞത് യാതൊരു വിധത്തിലും കുടിവെള്ള വിതരണം മുടങ്ങുന്ന സാഹചര്യമുണ്ടാകില്ലെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തുവാൻ സഹായിച്ചു. ജലത്തിന്റെ പാഴ് ചെലവും ദുരുപയോഗവും ഒഴിവാക്കുവാൻ സ്ക്വാഡ് പ്രവർത്തനം ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും, കൂടുതൽ ജലം ഉപയോഗിക്കുന്ന വ്യവസായിക, വാണിജ്യ കണക്ഷനുകളിൽ നിയന്ത്രണം ഏർപ്പെടുത്തുകയും ജലത്തിന്റെ നിയന്ത്രിതമായ ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ച് ബോധവൽക്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്തു. വരൾച്ചയുടെ കാഠിന്യം കാരണം ശുദ്ധജല വിതരണത്തിന് ബുദ്ധിമുട്ട് നേരിട്ടത് തിരുവനന്തപുരം, മലപ്പുറം, പാലക്കാട്, കാസർഗോഡ് ജില്ലകളിലാണ്. എന്നാൽ അടിയന്തിര സാഹചര്യങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി നേരിട്ടുകൊണ്ട് വാട്ടർ കിയോസ്കുകൾ സ്ഥാപിച്ചും, ടാങ്കർ

			ലോറി വഴി വേണ്ടത്ര അളവിൽ ശുദ്ധജല വിതരണം ഉറപ്പാക്കിയും, പുതിയ കുഴൽക്കിണറുകൾ കുഴിച്ച് ഭൂഗർഭജലം ഉപയോഗിച്ചും, ജലലഭ്യതയുള്ള സമീപ സ്കീമുകളിൽ നിന്നും ഇന്റർകണക്ഷൻ നല്കിയും കുടിവെള്ള വിതരണം ഉറപ്പാക്കിയത് പൊതുജനങ്ങൾക്കുണ്ടായ പ്രശ്നം വളരെയധികം ലഘൂകരിക്കുവാൻ സഹായിച്ചു. **<u>ഭൂജലവകുപ്പ്</u>** 32 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികളും, 99 കുഴൽകിണർ നിർമ്മാണവും 24 കുഴൽകിണർ കൈപമ്പ് പദ്ധതികളും 230 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികളുടെ നവീകരണവും 4900 കുഴൽകിണർ കൈപമ്പുകളുടെ അറ്റകുറ്റ പണികളും 2016-17 സാമ്പത്തിക വർഷം ഭൂജലവകുപ്പ് പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. തുറന്ന കിണർ വഴിയുള്ള 41 കൃത്രിമ ഭൂജല സംപോഷണ പദ്ധതികൾ വിവിധ ജില്ലകളിലായി 2016-17 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ പൂർത്തിയാക്കി. 2017-18 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ 133 കുഴൽക്കിണർ കൈപമ്പുകളുടെ അറ്റകുറ്റപണികളും 117 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികളുടെ നവീകരണവും പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ പദ്ധതി വഴി 74200 ഓളം കുടുംബങ്ങൾക്കും അഞ്ച് സ്കൂളുകൾക്കും രണ്ട് ഓഫീസുകൾക്കും കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. കുഴൽക്കിണർ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള 14 ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികൾക്കും 19 കുഴൽകിണർ നിർമ്മാണത്തിനുമുള്ള സാങ്കേതികാനുമതി വിവിധ ജില്ലകൾക്ക് നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ഇതുകൂടാതെ 105 ഓളം തുറന്ന കിണർ വഴിയുള്ള കൃത്രിമഭൂജല സംപോഷണം പദ്ധതികൾക്കും 3 കുഴൽകിണർ റീചാർജ്ജ്

			പദ്ധതികൾക്കുമുള്ള സാങ്കേതികാനുമതി വിവിധ ജില്ലകൾക്ക് നൽകിയിട്ടുണ്ട് ഇതിൽ ഇരുപതോളം തുറന്നകിണർ വഴിയുള്ള ഭൂജല സംപോഷണ പ്രവൃത്തികളും 18 പുനരുദ്ധാരണ പ്രവൃത്തികളും പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. . സംസ്ഥാനത്ത് കുടിവെള്ള ലഭ്യത പൂർണ്ണമായോ ഭാഗികമായോ ഇല്ലാത്ത പ്രദേശങ്ങളിലാണ് കുഴൽകിണറുകൾ നിർമ്മിച്ച് ഭൂജലവകുപ്പ് ചെറുകിട കുടിവെള്ള പദ്ധതികളും ഹാന്റ് പമ്പ് സ്കീമുകളും നടപ്പിലാക്കി വരുന്നത്. ഇത് പൊതുജനങ്ങൾക്ക് വളരെ ഉപകാരപ്രദമായ പദ്ധതിയാണ്. ഇത് കൂടാതെ ഭൂജലവകുപ്പ് നടപ്പിലാക്കി വരുന്ന ഭൂജല സംരക്ഷണവും കൃത്രിമഭൂജലസംപോഷണവും പദ്ധതി ദീർഘകാലാടിസ്ഥാനത്തിൽ വരൾച്ചയെ പ്രതിരോധിക്കുന്നതിന് ഒരു പരിധി വരെ സഹായകരമാണ്. **<u>ജലനിധി</u>** 1. പൂർത്തീകരണഘട്ടത്തിലുള്ള പദ്ധതികളിൽ 2017 ഏപ്രിൽ മാസത്തിനുള്ളിൽ ഘട്ടംഘട്ടമായി കമ്മീഷൻ ചെയ്ത് 34,688 കുടുംബങ്ങൾക്ക് കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കി. 2. വൈദ്യുതി കണക്ഷൻ ലഭിക്കാത്തതുമൂലം പൂർത്തീകരണം വൈകിയ പദ്ധതികൾ പൂർത്തീകരിക്കുകയും 2700 കുടുംബങ്ങൾക്ക് കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കുകയും ചെയ്തു. 3. സ്രോതസ്സിന്റെയും ജലസംഭരണിയുടെയും പ്രവൃത്തികൾ പൂർത്തീകരിച്ചിട്ടുള്ളതും, ജലവിതരണ പൈപ്പുകൾ സ്ഥാപിച്ചതുമായ ജലനിധി ബാച്ച് 3

			പദ്ധതികളിൽ, 97 പദ്ധതികൾ പൂർത്തിയാക്കി. 5489 കുടുംബങ്ങൾക്ക് 2017 വരൾച്ചാ കാലഘട്ടത്തിൽ കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കി. 4. "ഭൂജലസംരക്ഷണവും - പരിപോഷണവും" ജലനിധി പദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി നടപ്പാക്കുന്നുണ്ട്. തടയണകൾ, കിണർ റീചാർജ്ജ്, സ്രോതസ്സ് സംരക്ഷണം തുടങ്ങിയവ ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. 5. ബോധവൽക്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങളിലൂടെ ജലവിനിയോഗം നിയന്ത്രിച്ച് വരൾച്ചയെ നേരിടുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചു വരുന്നു.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ